Útvarpserindi, um Ásgeir Ásgeirsson, 13. maí 1954

Bjarni Benediktsson – Stjórnmál – Ásgeir Ásgreisson – Útvarp – Ræður - Útvarpserindi – 13 maí 1954

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Stjórnmálamaðurinn
Askja 2-1, Örk 4

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

1)

Útvarpsávarp á sextíu ára afmæli Ásg. Ásg. 13/5/54.
Birtist í Mbl. 14/5/54.

Herra Ásgeir Ásgeirsson hefur gegnt ýmsum störfum um dagana. Hann hefur verið biskupsskrifari, bankaritari, kennari, fræðslumálastjóri, fjármálaráðherra, forsætisráðherra, síðan fræðslumálastjóri aftur og bankastjóri. Hann átti sæti á Alþingi um nær mannsaldursskeið og var forseti Sameinaðs Alþingis á þúsund-ára hátíð Alþingis 1930. Auk þessa hefur hann verið valinn til margra annarra trúnaðarstarfa og tekið þátt í ýmiskonar félags- og stjórnmálastarfsemi.

Ætlun mín er ekki sú að rekja hér í kvöld, hvernig Ásgeir Ásgeirsson hafi rækt þann trúnað, sem honum hefur með þessu móti verið sýndur. Um það hefur þjóðin kveðið upp sinn dóm með því að kjósa hann fyrir forseta Íslands, og það er forseti Íslands sem ég vil hylla og færa árnaðaróskir hér í kvöld.

Um það hvernig Ásgeir Ásgeirsson hefur innt þessi störf af höndum, hefur þjóðin kveðið upp sinn dóm með því að kjósa hann fyrir forseta Íslands, og hefi ég þar engu við að bæta.

Á Íslandi hefur ríkisvaldið lengst af verið í höndum erlendra manna og sjálfum þjóðhöfðingjanum, sem

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

2)

~~[illegible]~~ átti að vera ímynd ríkisheildarinnar, var útlendur maður í nær sjö aldir eða frá 1262 til 1944. ~~[illegible]~~ Af þessu hefur leitt eitt óheillavænlegasta fyrirbærið í íslensku þjóðlífi: Sjálft ríkið, samfélag allra þjóðfélagsborgaranna, er mönnum of fjarlægt, þeir fullnægja hollustu sinni með þátttöku í stjórnmálaflokkum, stéttarfélögum og sérhagsmunasamtökum. Auðvitað er allt þetta nauðsynlegt í frjálsu, nútíma þjóðfélagi. En meira þarf til. Ef friðurinn á ekki að slitna, frelsið að glatast og sjálfstæðið að tapast, þá verða menn að hlíta lögunum, setja heildarsamtökin, ríkið ofar öllum öðrum félagsskap.

Í frjálsu þjóðfélagi hlýtur eðli málsins samkvæmt að standa styrr um suma handhafa ríkisvaldsins, svo sem Alþingi og ríkisstjórn, og dómstólarnir eiga einungis að sinna dómstörfunum en hvorki blanda sér í löggjöf né framkvæmd. Af þessum ástæðum hefur víða þótt henta, m.a. hér á landi, að láta æðsta mann

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

3)

framkvæmdarvaldsins, vera sem hlutlausastan og fara með valdaminstan um dagleg málefni, þótt hann á örlagastundum geti haft úrslita-áhrif. Með þessu móti hafa menn talið, að auðveldast væri að skapa tákn þjóðareiningarinnar og ~~[…]~~ efla samúð alþjóðar með ríkinu og valdi þess – ~~[…]~~ vitanlega er þeim mun meiri þörf slíkrar samúðar og hollustu sem sjálft vald ríkisins er minna. Og slíkt raunverulegt ríkisvald er hvergi minna en á Íslandi, þó að ríkisafskiftin séu óvíða meiri.

Þess vegna þarf engin þjóð frekar á ~~[…]~~ hollustu borgaranna við ríkið að halda, en einmitt Íslendingar. Þessa meginverkefnis forseta Íslands skulum vér minnast í dag á

Þess er ekki að dyljast, að ágreiningur er um, hvort þjóðkjörinn forseti geti gegnt slíku sameiningar-starfi svo að gagn sé að. Af þeim sökum ~~þessvegna~~ tala ýmsir um að breyta þessum ákvæðum stjórnarskrárinnar. Sá ágreiningur er ekki umræðuefni í kvöld.)

Skildum lítt að rifja upp af tilefni ~~sjötugs~~-afmælis herra Ásgeirs Ásgeirssonar [að gera að greina kjarni ?] ætli þess vanda og trúnaðar, sem þjóðin hefur veitt honum og á hann lagt.

Forsetinn er nú nýkominn

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

úr ferð sinni um Norðurlönd. Sú ferð var eftir söguleg af því að forseti Íslands og hans ágæta frú komu þar svo fram, að Íslandi var hvarvetna sómi að. Að svo mundi verða vissu allir Íslendingar áður en í förina var lagt. Hitt var nýjung, að frændum vorum og vinum á Norðurlöndum gafist kostur á að hylla forseta Íslands, að heilsa Íslendingi sem þjóðhöfðingja Íslendinga. Það var ~~auðvitað~~ naumast sjálfsagt, að honum yrði þar tekið með ~~sama hætti að fornu og tíðkast um slíka menn hér~~ sömu virðingu og þegar aðrir þjóðhöfðingjar koma þar í slíkar heimsóknir. Hitt er sannarlegt gleðiefni að heyra að á bak við hina hefðbundnu viðhöfn hafi búið einlæg gleði og vinarhugur til íslensku þjóðarinnar.

Oss Íslendinga skortir mjög á um hinn ytri aðbúnað ríkisins miðað við flestar eða allar aðrar þjóðir og við höfum heldur aldrei tamið oss þá viðhafnarsiði sem þar tíðkast

5)

viðhöfnin ein er og lítils virði ef eigi fylgir hugur með. Á sama veg og aðrar þjóðir hafa nú með viðhöfn viljað heiðra íslenska ríkið með því að heiðra forseta Íslands eigum við á okkar látlausa hátt að heiðra okkar eigin ríki, lýðveldið Ísland, með því að heiðra æðsta mann þess, forseta Íslands.

Þess vegna veit ég, að allir góðir Íslendingar munu taka undir með mér, þegar ég í nafni ríkisstjórnarinnar árna forseta Íslands herra Ásgeiri Ásgeirssyni allra heilla og ~~[illegible]~~ þess óska honum langra lífdaga.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

5)

Vér Íslendingar höfum aldrei kunnað oss ýmsa þá viðhafnarsiði, sem tíðkast með öðrum þjóðum, og ríki vort skortir í mörgu þann ytri útbúnað, sem annarsstaðar þykir sjálfsagður. Úr því þarf að bæta svo fljótt sem tími og efni leyfa. Á hinu fer best að vér höldum vorum einföldu siðum, enda er viðhöfnin einskis virði ef eigi fylgir hugur með. En í því fremur ~~sama og~~ sem ~~aðrar~~ aðrar þjóðir hafa nú ~~lézt~~ ~~viðhöfn heiðrað~~ viljað sýna Íslendingum sóma með því að heiðra forseta Íslands ~~þeirra~~ með viðhafnarsiðum sínum, þá eigum við að heiðra vort eigið ríki, lýðveldið Ísland, með því að heiðra forseta þess.

~~Þess vegna veit ég, að allir góðir Íslendingar munu taka undir með mér~~, þegar ég í nafni ríkisstjórnarinnar, árna forseta Íslands, herra Ásgeiri Ásgeirssyni, ~~[illegible]~~ heilla og óska honum langra og farsælla lífdaga.

Forseti Íslands er og ekki arfgengur konungur heldur kjörinn full-trúi þjóðarinnar til ákveðinna starfa í hennar þágu. Hann er þessvegna ekki upp yfir þjóðina hafinn, heldur aðeins einn af starfsmönnum hennar, sá, sem öðrum fremur á að gæta þess, að ríkishug-sjónin sé í heiðri höfð.

Ég veit, að allir góðir Íslendingar vænta þess, að þetta megi vel takast, og þess vegna taka því undir með mér

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

úr ferð sinni um Norðurlönd. Þar var honum að sjálfsögðu sýnd sú virðing er sæmir stöðu hans sem þjóðhöfðingja Íslands. Hins er óþarft að geta, að ~~[illegible]~~ hann og hans ágæta frú, komu þar fram með þeim hætti: að Íslendingum var sómi að. Að svo mundi verða ~~Það~~ vissum við öll áður en í förina lagt.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur